

Voorstel aanpassing archeologische beleidsadvieskaart Nederweert m.b.t. vluchtschansen en grenskerkerk

ALFONS BRUEKERS

Voorwoord

De aanleiding voor deze rapportage is de vraag van de gemeentelijke erfgoedcommissie Nederweert tot het leveren van voorstellen tot aanpassing van de archeologische beleidskaart van de gemeente Nederweert, met de focus op vluchtschansen en een kerkterrein.

De publicatie is een uitgave van de Stichting Regionaal Archeologisch Bodemonderzoek te Nederweert (STRABO), die zich ten doel stelt oud(-er) archeologisch onderzoeks- en vondstenmateriaal te documenteren en te ontsluiten voor wetenschappelijk onderzoek en algemeen publiek.

Overname van deze rapportage gedeeltelijk of geheel, via welk medium dan ook, is zonder bronvermelding niet toegestaan.

Alfons Bruekers

STRABO | Stichting Regionaal Archeologisch BodemOnderzoek
Kreijel 4
6035 SG OSPEL

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
1. Inleiding	4
2. Schans Kreijel	5
3. Schans Uliker	6
4. Schans Roeven	7
5. Schans Leveroy	8
6. Grenskerk Boldersdijk	9
7. Conclusies en aanbevelingen	10

1. Inleiding

In de gemeente Nederweert bevonden zich oudtijds vier zogenaamde vluchtschansen of boerenschansen. Dat waren door grachten, wallen en ophaalbrug omringde terreinen in het open terrein. De oppervlakte bedroeg circa een hectare en de hoeken waren in enkele gevallen voorzien van bastions. In Nederweert gaat het om de schansen van Uliker (Ospel), Kreijel (Ospel), Roeven en Leveroy.

De aanleg dateert uit de eerste decennia van de 17^e eeuw. De oudste archivalische meldingen dateren uit de periode 1625-1635. Ze werden gebouwd om have en goed te beschermen tijdens de oorlogstroebelen uit die tijd. De binnenterreinen waren verkaveld en bebouwd met huisjes of hutjes. Het gebruik was aan strenge reglementen onderworpen en het toezicht op gebruik en beheer stond onder een schansbestuur en een schansmeester. Van de schans van Kreijel is ook het schansreglement bewaard gebleven.

Aan het begin van de 19^e eeuw verloren de schansen hun functie en werden de terreinen, die tot dan gemeentelijk eigendom waren, geprivatiseerd. De schans van Kreijel (Ospel) heeft in de 19^e eeuw nog lange tijd plaats geboden aan een lagere school. De Roeventerschans werd deels bebouwd met woningen en die van Uliker werd doorsneden door een weg, de Nieuwstraat.

Bovengronds zijn er geen relicten van bewaard en ook archivalische gegevens zijn schaars. Ondergronds mogen nog de resten van de grachten verwacht worden. Enkele jaren geleden is de schans van Laar (gemeente Weert) gereconstrueerd.

Het cultuurhistorische, landschappelijke en archeologische belang van de schansterreinen is groot. Het zijn daarnaast herinneringen aan turbulente tijden uit de Tachtigjarige Oorlog, oorlogstroebelen, gemeenschapzin en collectivisme.

Hun huidige status op de archeologische beleidskaart van Nederweert is minimaal of zelfs ontbrekend. Op verzoek is daarom in dit rapport een voorstel geformuleerd voor het leggen van contouren om deze objecten, en een archeologische beschermingsstatus die recht doet aan hun cultuurhistorische waarde.

Een object van geheel andere aard is het terrein van de voormalige grenskerk aan de Booldersdijk, een pendant van het huidige Grenskerkmonument in het Weerterbos. Het betreft hier een kerkplaats voor katholieken uit de Meijerij, die hier vanaf 1650 enkele decennia op Spaans gebied ter kerke gingen. De geschiedenis van dit terrein is onder andere beschreven in: A. Bruekers, De grenskerk aan de Booldersdijk, in: *Nederweerts Verleden, de kerk in het midden* (Nederweert 1987) p. 163-166. Dit object ontstijgt het lokale belang en is van grote importantie als overblijfsel van de godsdienstige situatie op nationaal nivo.

Ook dit terrein wordt voorgedragen voor opname op de beleidskaart, volgens de contour die hierna beschreven wordt.

Hierna worden de terreinen beschreven en gegeorefereerd, per object in twee kaartjes: allereerste de kadastrale minuutkaart van 1844, en daaronder de voorgestelde aanpassing van de beleids-contourlijnen (terreinen van hoge archeologische waarde) op de (uitsnede van de) vigerende archeologische beleidsadvieskaart.

2. Schans Kreijel

Legenda

- schans
- Beleidscontour
- voorstel nieuwe Beleidscontour

3. Schans Uliker

Legenda

- schans
- Beleidscontour
- voorstel nieuwe Beleidscontour

4. Schans Roeven

Legenda

- schans
- Beleidscontour
- voorstel nieuwe Beleidscontour

5. Schans Leveroy

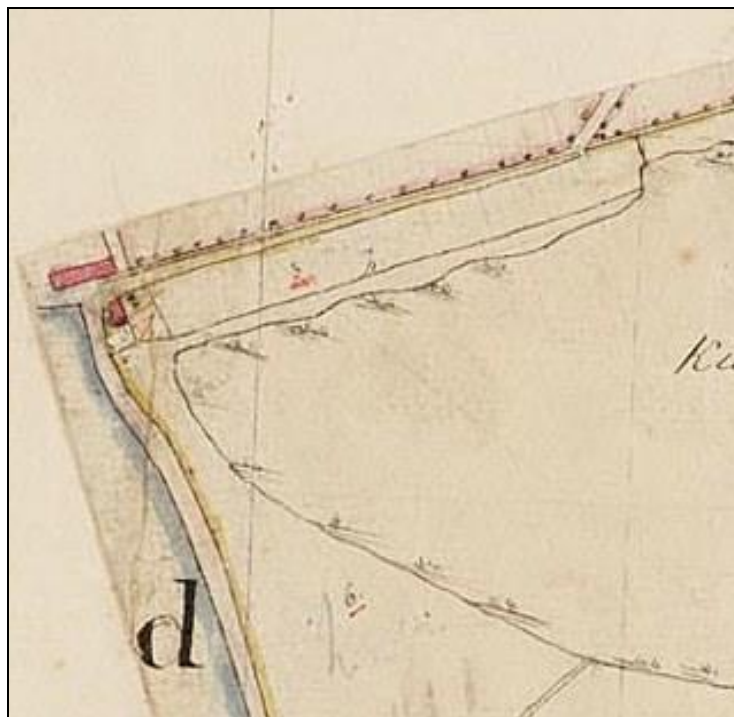

Legenda

- schans
- Beleidscontour
- voorstel nieuwe Beleidscontour

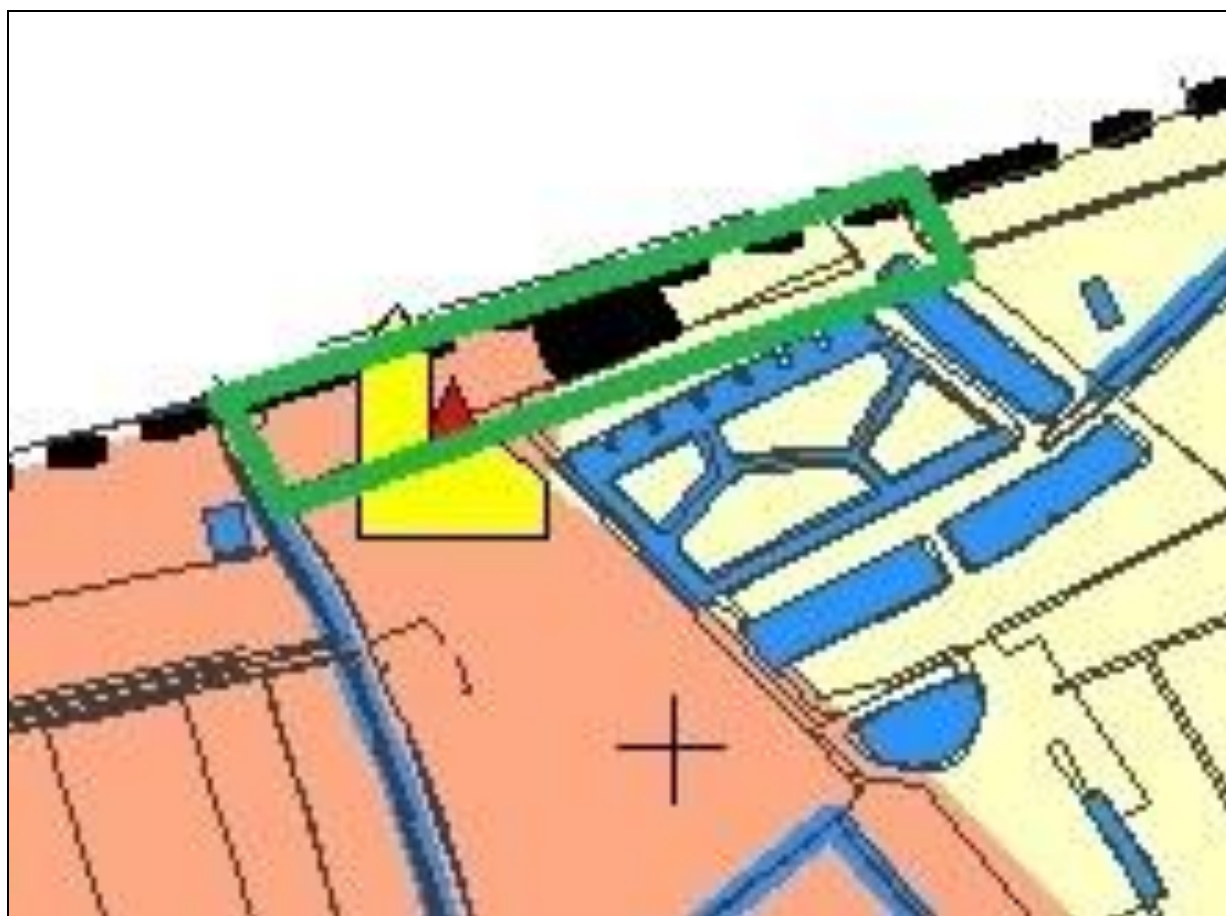

6. Grenskerkerk Booldersdijk

Legenda

- schans
- Beleidscontour
- voorstel nieuwe Beleidscontour

7. Conclusies en aanbevelingen

Geen van de vijf cultuurhistorische objecten valt momenteel binnen de beleidscontouren van de archeologische beleidskaart. Dat doet geen recht aan hun belang. Dat geldt zowel voor de vier schansterreinen maar zeker ook voor het kerkterrein, dat een belangrijke rol speelde in de nationale geloofsgeschiedenis.

Het voorstel is tweeledig:

1. Aanpassing van de archeologische beleidskaart zodat de vijf objecten binnen de beleidscontouren en de daaraan gekoppelde beschermingsstatus vallen.
2. In gang zetten van de procedure tot het op de gemeentelijke (archeologische) monumentenlijst plaatsen van de vijf terreinen.